

NORGES HØYESTERETT

Den 9. oktober 2025 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Falkanger, Sæther og Stenvik i

HR-2025-1990-U, (sak nr. 25-141242SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

A

(advokat Bente Mostad Tjugum)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder videre anke over tingrettens beslutning om å avslå søknad om fri sakførsel i en barnelovsak.
- (2) A (far) tok ved stevning 4. mai 2021 ut søksmål mot B (mor). Han krevde dom for at de to barna som partene er foreldre til, som er åtte og ni år gamle, skal bo fast hos ham. Han krevde også midlertidig avgjørelse om det samme.
- (3) Borgarting lagmannsrett avsa 25. november 2024 dom hvor det ble fastsatt at barna skal ha fast bosted hos mor og nærmere angitt samvær med far. Det ble også avsagt kjennelse om at domsslutningen skulle gjelde som midlertidig avgjørelse inntil det forelå rettskraftig avgjørelse i saken. Dommen ble rettskraftig ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 17. februar 2025, HR-2025-285-U, om at anken over lagmannsrettens dom ikke tillates fremmet.
- (4) Mor begjærte tvangsfullbyrdelse av avgjørelsen om fast bosted i både desember 2024 og februar 2025. Begge gangene fikk hun medhold, senest ved Borgarting lagmannsretts kjennelse 8. april 2025. Fars anke over lagmannsrettens kjennelse ble forkastet av Høyesteretts ankeutvalg 15. mai 2025, HR-2025-896-U. I begge tilfellene ble barna tvangsflyttet fra far til mor.
- (5) Far begjærte på sin side i juni 2025 tvangsfullbyrdelse av avgjørelsen om samvær. Begjæringen ble ikke tatt til følge ved Borgarting lagmannsretts kjennelse 2. september 2025. Far har anket kjennelsen til Høyesterett, hvor saken er under behandling.
- (6) Far tok 13. april 2025 ut ny stevning og begjærte midlertidig avgjørelse om at barna skal ha fast bosted hos ham. Dette søksmålet er et endringssøksmål etter barnelova § 63 andre ledd siste punktum. Han søkte 20. mai 2025 om fri sakførsel i denne saken etter rettshjelploven § 16 andre ledd nr. 1.
- (7) Oslo tingrett besluttet 22. mai 2025 å avslå søknaden om fri sakførsel.

- (8) Far anket beslutningen.
- (9) Før lagmannsretten avgjorde denne anken, avsa Oslo tingrett dom og kjennelse i endringssaken 3. juli 2025. Tingretten kom til at det ikke forelå særlige grunner for å endre Borgarting lagmannsretts dom 25. november 2024, og den tok heller ikke fars begjæring om midlertidig avgjørelse til følge. Far har anket tingrettens dom og kjennelse til lagmannsretten.
- (10) Borgarting lagmannsrett avsa 11. august 2025 kjennelse hvor anken over tingrettens beslutning om å avslå fars søknad om fri sakførsel ble forkastet.
- (11) A (far) har anket kjennelsen til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen, bevisbedømmelsen og saksbehandlingen.
- (12) Det er i korte trekk anført at avgjørelsen om å avslå søknaden om fri sakførsel bygger på en uriktig forståelse av rettshjelploven § 16 femte ledd. Begrunnelsen som er gitt, er mangelfull. Avgjørelsen er også i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 nr. 1 og prinsippet om «equality of arms», samt artikkel 8 om retten til familieliv.
- (13) *Høyesteretts ankeutvalg* kan bare prøve lagmannsrettens saksbehandling og generelle lovtolkning, jf. tvisteloven § 30-6. Når det gjelder forholdet til Grunnloven, EMK og de øvrige konvensjonene som er inkorporert gjennom menneskerettsloven, herunder FNs barnekonvensjon, kan utvalget også prøve den konkrete rettsanvendelsen, men ikke bevisbedømmelsen.
- (14) Tingrettens avgjørelse bygger på at vilkårene for å innvilge fri sakførsel etter rettshjelploven § 16 andre ledd nr. 1 er oppfylt. Søknaden ble likevel avslått under henvisning til bestemmelsen i § 16 femte ledd, som lyder slik:
- «Det innvilges ikke fri sakførsel etter annet til fjerde ledd dersom det er urimelig at det offentlige betaler for bistanden.»
- (15) Om forståelsen av bestemmelsen skriver tingretten blant annet:
- «Bestemmelsen er en unntaksbestemmelse, og en sikkerhetsventil for tilfeller hvor det fremstår som klart at fri sakførsel ikke bør gis. Rettshjelploven skal ikke bidra til at det blir ført unødvendige rettssaker, og det kan anses som urimelig å innvilge fri sakførsel i saker som bunner i høyt konfliktnivå, krangel og sjikane mv.»
- (16) Lagmannsretten fant ikke grunnlag for å sette tingrettens lovtolkning til side. Ankeutvalget er enig i at det som er gjengitt ovenfor fra tingrettens beslutning, er uttrykk for riktig lovtolkning.
- (17) Ved avgjørelser som berører barn, må det imidlertid også tas hensyn til barnets interesser. Det følger av Grunnloven § 104 andre ledd og FNs barnekonvensjon artikkel 3 nr. 1 at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle myndighetsavgjørelser. Ved vurderingen av om det er urimelig å innvilge fri sakførsel i en endringssak om fast bosted og samvær, må retten derfor vurdere om hensynet til barnet tilsier at spørsmålene bør prøves på nytt.

- (18) Lagmannsretten skriver blant annet følgende om behovet for å reise endringssak i dette tilfellet:

«Tingretten la vekt på at søksmålet frå A gjeld ei endringssak etter barnelova der det har gått svært kort tid sidan den førre saka blei rettskraftig. Denne blei rettskraftig 17. februar 2025, og det nye søksmålet frå A blei tatt ut mindre enn to månader seinare. Lagmannsretten meiner at dette er klart er relevant ved tolkinga av vilkåret ‘urimelig’ i rettshjelplova § 16 femte ledd, slik tingretten har bygd på.»

- (19) Lagmannsretten har altså lagt vekt på at det gikk mindre enn to måneder fra den første dommen ble rettskraftig til endringssøksmålet ble reist. Et så begrenset tidsperspektiv er ikke forenlig med kravet om at hensynet til barnets beste skal være grunnleggende for avgjørelsen. Vurderingstemaet må i stedet være om det i perioden fra den forrige realitetsavgjørelsen ble truffet – i dette tilfellet 25. november 2024 – til søknaden om fri sakførsel avgjøres, har funnet sted en utvikling i barnas situasjon som tilsier at spørsmålene om fast bosted og samvær prøves på nytt av hensyn til barna.
- (20) Lagmannsrettens kjennelse er etter dette basert på feil rettsanvendelse og må oppheves.
- (21) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

Knut Erik Sæther
(sign.)

Aage Thor Falkanger
(sign.)

Are Stenvik
(sign.)